

Dr. Milan Adamič – ob njegovi sedemdesetletnici

Jeseni 2008 praznuje naš kolega dr. Milan Adamič življenjski jubilej – sedemdesetletnico. Rodil se je v Vidmu - Dobropolju na Dolenjskem, blizu Raščice, rojstnega kraja Primoža Trubarja. Doma je končal osnovno šolo – sedemletko in se leta 1951 vpisal, star trinajst let, na ljubljansko učiteljsko pripravljalnico. Leta 1957 je na učiteljski maturiral z odliko. Morda je prav to botrovalo, da učiteljske kariere ni začel na podeželju, kot se je to skoraj redno dogajalo mladim učiteljem. Po zaslugi prof. didaktike in metodike Janeza Tomšiča in ravnateljice učiteljskega prof. Marice Dekleva Modic je prvo službeno mesto dobil na Osnovni šoli Frana Levstika, ki je prav takrat dobila status eksperimentalne osnovne šole. Eksperimentalno delo je pod varstvom Zavoda za napredek šolstva vodila posebna strokovna skupina, ki jo je vodil dr. Ivo Šegula. Še isto leto se je vpisal na Filozofsko fakulteto, na Oddelek za pedagogiko in psihologijo. Na fakulteti je svojo podobo oblikoval pod vplivom dr. Vlada Schmidta, dr. Stanka Gogale, dr. Mihajla Rostoharja in drugih uveljavljenih pedagogov in psihologov, na eksperimentalni šoli, kjer je poučeval na razredni stopnji, pa je, kot rečeno, strokovno zorel ob dr. Ivi Šeguli, Janezu Tomšiču, R. Oberlintnerju, ki so bili nosilci eksperimentalnega dela. Ko je šola postala vse bolj znana v jugoslovanskem prostoru, se je srečeval tudi s strokovnjaki iz Hrvaške (npr. didaktikom V. Poljakom) in Srbije (didaktikom T. Prodanovićem).

Splet izkušenj, ki si jih je nabiral v razredu, srečevanje s teorijo na fakulteti in profesorji, vse to je bilo tudi odločilno pri poglobljanju v strokovna vprašanja. Njegovo področje proučevanja in razvijanja je postala didaktika. Pri eksperimentalnem delu je sodeloval v raziskovalnih skupinah, ki so proučevale vlogo in načine dela pri dopolnilnem pouku, uvajanje skupinskega dela v pouk ter organizacijo, načine in metode dela v oddelkih podaljšanega bivanja. Ob tem velja spomniti, da je bila na območju takratne Jugoslavije leta 1958 vpeljana enotna osemletna osnovna šola (odpravljene so bile nižje gimnazije in vpeljane dve-, tri- ali štiriletne srednje šole), in razumljivo je, da je bilo treba iskati ustrezne reformne rešitve za slovenske razmere in pogoje, ki so se bistveno razlikovali od pogojev v drugih republikah. Da je treba reformo prilagoditi republiškim (slovenskim) razmeram, sta utemeljeno zagovarjala dr. Vlado Schmidt in dr. Stanko Gogala, takrat vodilna slovenska pedagoga, pri čemer sta računala prav na spoznanja eksperimentalne šole, kjer je bil dr. Ada-

mič.

Pri eksperimentalnem delu je sodeloval v raziskovalnih skupinah, ki so proučevale vlogo in načine dela pri dopolnilnem pouku, uvajanje skupinskega dela v pouk ter organizacijo, načine in metode dela v oddelkih podaljšanega bivanja. Ob tem velja spomniti, da je bila na območju takratne Jugoslavije leta 1958 vpeljana enotna osemletna osnovna šola (odpravljene so bile nižje gimnazije in vpeljane dve-, tri- ali štiriletne srednje šole), in razumljivo je, da je bilo treba iskati ustrezne reformne rešitve za slovenske razmere in pogoje, ki so se bistveno razlikovali od pogojev v drugih republikah. Da je treba reformo prilagoditi republiškim (slovenskim) razmeram, sta utemeljeno zagovarjala dr. Vlado Schmidt in dr. Stanko Gogala, takrat vodilna slovenska pedagoga, pri čemer sta računala prav na spoznanja eksperimentalne šole, kjer je bil dr. Ada-

mič zaposlen. Takrat je seveda vse bolj dozorevala tudi zamisel o ustanovitvi posebne znanstvenoraziskovalne institucije. Tako je bil leta 1965 ustanovljen Pedagoški inštitut predvsem z namenom, da bi proučeval teoretična in praktična pedagoška in didaktična vprašanja in da bi z novimi spoznanji postal osrednje gibalno razvoja pedagoške teorije in vzgojno-izobraževalne prakse. Zato je bila tega leta ukinjena eksperimentalna šola, razvojno in raziskovalno delo pa je prevzel Pedagoški inštitut, jedro raziskovalne skupine pri Zavodu za napredek šolstva pa se je preselilo na Pedagoški inštitut.

Dr. Adamič se je po uspešno opravljeni diplomii (1964 iz A – pedagogike in B – psihologije) in potem, ko je odslužil vojaški rok, leta 1965 zaposlil kot šolski pedagog in psiholog na Osnovni šoli Franca Rozmana Staneta v Šentvidu pri Ljubljani. Svoje znanje iz psihologije, ki mu je bilo kot didaktiku zelo pomembno, je želel dopolniti. Znova se je vpisal na Oddelek za psihologijo in leta 1968 diplomiral tudi iz psihologije kot predmeta A. Njegova kariera šolskega pedagoga in psihologa ni bila dolga. Manjkalo je strokovnjakov raziskovalcev, zato se je leta 1969 zaposlil na novo organiziranem Zavodu za šolstvo R Slovenije. V začetku je bil pedagoški svetovalec za izobraževalno tehnologijo, ki sodi v ožje področje didaktike. Za sedemdeseta leta je bilo značilno veliko zanimanje za uvajanje in uporabo novih sodobnejših učnih sredstev v pouku, od filmov, televizijskih in magnetofonskih posnetkov, grafoskopov, rotoprojektorjev do uporabe sistema responderjev, na drugi strani pa je tudi takratna Izobraževalna skupnost Slovenije kazala zanimanje za financiranje organiziranega nakupovanja in opremljanja šol. S tega področja je napisal in leta 1977 uspešno zagovarjal svojo magistrsko nalogo z naslovom Učinki uporabe sistema responderjev pri pouku.

Po letu 1978 se je na Zavodu za šolstvo vključil v skupino, katere naloga je bila razvoj osnovne šole. Sodeloval je pri projektu izvajanja in širjenja celodnevne osnovne šole in pri pripravi predloga novega programa življenja in dela osnovne šole, ki je bil sprejet v 1983 in je veljal do uvedbe programa devetletke. Mimo njega tudi nista šla razvojna projekta o osnovnošolskem izobraževanju Romov ter o ustreznosti in učinkovitosti nekaterih modelov učne diferenciacije. Leta 1993 je doktoriral na Filozofski fakulteti v Ljubljani z eksperimentalno raziskavo Učinki uporabe modela sukcesivnega kombiniranja temeljnega in nivojskega pouka na znanje učencev.

Leta 1993 je bil izvoljen v naziv docenta za področje didaktike in se zaposlil na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Didaktiko je predaval rednim in izrednim študentom pedagogike in andragogike ter študentom petnajstih oddelkov Filozofske fakultete, ki so vpisovali pedagoško smer. Zadnja leta predava izrednim študentom za pridobitev pedagoške in andragoške izobrazbe.

Napisal je okoli sto dvajset znanstvenih in strokovnih člankov in razprav s pedagoško, zlasti didaktično tematiko. V slovenski pedagoški prostor je vstopil že leta 1960, ko je v reviji *Otrok in družina* izšel njegov članek *Otroci mojega razreda*, poskus prikaza vedenja šolskih otrok iz različnih socialnih slojev. Za začetno obdobje njegovega pedagoškega pisanja je značilno, da se je odzival na aktualna didaktična vprašanja in tako poskušal prispevati h kakovosti dela učiteljev. Objavil je kar nekaj prispevkov o uporabi televizije pri pouku, o svojih

eksperimentalnih izkušnjah pri pouku in delu s starši. Odzival pa se je tudi na aktualna znanstvena in strokovna vprašanja in dileme konkretnega časa.

Za njegov odločnejši korak v pedagoško in zlasti didaktično področje pa lahko štejejo obsežno razpravo Ali je naša osnovna šola res Prokrustova postelja, ki je bila objavljena leta 1969 v štirih nadaljevanjih v Naših razgledih. V njej je polemiziral s psihologom Janezom Svetino, s katerim ni soglašal glede njegovih zamisli, kako pri pouku v osnovni šoli upoštevati individualne razlike učencev. Tega leta je objavil tudi razpravo o intelektualno podpovprečno razvitih učencih v osnovni šoli.

Delo na Zavodu za šolstvo, kjer je bil zaposlen kar štiriindvajset let, je močno zaznamovalo njegovo bibliografijo. Tako je napisal s področja izobraževalne tehnologije številne prispevke o pomenu sodobnih avdiovizualnih sredstev pri pouku, o osemmilimetrskem filmu, grafoskopu, radiu, o grafičnih sredstvih, o pripomočkih za avtomatizacijo učenja, uporabi programiranih učbenikov itn. V drugem obdobju dela na Zavodu za šolstvo, ko je delal v strokovni skupini za osnovno šolo, pa se je ukvarjal predvsem z vprašanji učinkovitega izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela v majhnih osnovnih šolah na podeželju, o delu v šolah s kombiniranim poukom, s problematiko uvajanja celodnevne šole in razmišljanju o ustreznosti uporabe različnih oblik in modelov učne diferenciacije. V tem obdobju je sodeloval tudi pri uresničevanju zamisli o oblikovanju skupine vzorčnih razvojnih osnovnih šol in Republiškega eksperimentalno-hospitacijskega in izobraževalnega centra (REHIC) z osrednjo šolo Podčetrtek in človekoma, ki sta bila gibalo šole, dr. Rudijem Lešnikom in ravnateljem Jožetom Brilejem.

Po osamosvojitvi Slovenije, ko je bil že zaposlen na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani (1993), se je postopno izoblikovala zamisel o formiranju devetletne osnovne šole. Takrat je bil vključen v skupino za oblikovanje izhodiščnega koncepta devetletke in je ostro nastopal proti zamisli o uvedbi zunanje diferenciacije v zadnjih razredih devetletke. To je mogoče ugotoviti iz njegovih prispevkov v tistem času. Do sprejema novega Zakona o osnovni šoli (1996) je objavil o tem več prispevkov v pedagoških znanstvenih in strokovnih revijah, npr. Kakšna bo nova osnovna šola, Pogledi na zunanjo diferenciacijo v osnovni šoli in možnosti za razvoj učencev, Dvmljiva metodologija reforme osnovne šole, Jalova rešitev in druge. Spraševal se je, kakšna je pravzaprav vloga didaktike v prenovi. Po sprejemu Zakona o osnovni šoli pa je na Ustavno sodišče poslal celo pobudo za presojo ustavnosti 40. člena, ki je določil zunanjo diferenciacijo pri treh predmetih v osmem in devetem razredu, in 64. člena zakona, ki je urejal zaključno preverjanje znanja. Pobudo je utemeljeval s tem, da 40. člen vnaša v osnovno šolo selektivnost in vsiljuje programe, ki realno omogočajo vstop v nekatere tipe srednjih šol samo nekaterim učencem in da takšna diferenciacija ne temelji na svobodni opredelitvi posameznika, to pa pomeni omejevanje njegovih pravic v obveznem šolanju. Obveznemu zaključnemu preverjanju znanja v devetem razredu pa je očital, da učencem iz manj zahtevnih programov pri nivojskem pouku onemogoča uspešno opravljanje zaključnega preverjanja, s tem pa odločilno vpliva na možnosti za

vstop v srednjo šolo. Ustavno sodišče je po štirih letih (2000) z odločbo njegovo pobudo zavrnilo. Svojo odločitev je utemeljilo z ugotovitvijo, da odločajo o razporejanju v ravni in prehajanju med njimi učenci sami, kar je razvidno tudi iz Pravilnika o podrobnejših pogojih za organizacijo nivojskega pouka v devetletni osnovni šoli (1999), oprlo pa se je tudi na mnenje komisije Državnega zbora in Pedagoškega inštituta.

Tako kot ves čas Milana Adamiča tudi v zadnjem obdobju vznemirjajo predvsem vprašanja didaktike, še posebno učne diferenciacije v osnovni šoli. Meni namreč, da kljub možnostim, ki jih ponuja sprememba 40. člena Zakona o osnovni šoli, še nismo dovolj ovrednotili pozitivne in zlasti negativne strani zunanje diferenciacije ter (po)iskali ustrežnejših organizacijskih in didaktičnih rešitev. Razlog za to je tudi nepopolnost evalvacijske študije, ki se po njegovem mnenju niti ni lotila ključnih vprašanj zunanje učne diferenciacije, zlasti njenih socialnih pogojenosti in implikacij. V zadnjih letih so opazne njegove razprave o didaktičnih razsežnostih šolske avtonomije, o konstruktivizmu pri pouku in didaktični teoriji W. Schulza in o vlogi poučevanja. Začel se je močno zavzemati za širšo vlogo šole. Ta mora prerasti z svoje izobraževane namene in se odločneje zavzeti za razvoj drugih učenčevih (človeških, osebnostnih) potencialov in ustvarjalnosti, kar je močno povezano s sodobnimi pojmovanji o vlogi didaktike. Kaže, da dr. Adamič z zreliimi leti vstopa v novo obdobje znanstvene in strokovne dejavnosti.

Dr. Metod Resman